



Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete

Att komma från ett studieovant hem

- *En kvalitativ studie om betydelsen av att komma från ett studieovant hem när det kommer till högre studier*



*Författare: Ellis Culum &
Johan Munch
Kurs: 2SO30E:3
Termin: HT 2021
Nivå: Grundnivå
Handledare: Karina
Petersson
Examinator: Aylin Akpınar*

Abstract

This study aims to create a deeper understanding of the connection between students' social background and recruitment to university (Universitetskanslersämbetet, 2018). The study is based on a qualitative approach in the form of semi-structured interviews with nine Swedish students. The empirical material has been analyzed using the concepts of social capital, cultural capital, identification and careership. The results showed that the conditions have looked different among the interviewees in previous schooling and away from home. Furthermore, the results show that the identification with the education was an important motive for them choosing their education and that it could provide good opportunities in the labor market.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	6
2. Syfte och Frågeställningar	7
3. Tidigare forskning	7
3.1 Omgivningens betydelse	8
3.2 Motivation och karriärmöjligheter	9
3.3 Val och identifikation av utbildning	10
4. Teoretiska begrepp	11
4.1 Kapital	12
4.1.1 Kulturellt kapital	12
4.1.2 Socialt kapital	13
4.3 Identifikation	13
4.4 Handlingshorisont	14
5. Metod	15
5.1 Kvalitativ metod	15
5.2 Intervjuerna	16
5.3 Urval	16
5.4 Förberedelse och insamling av material	17
5.5 Databearbetning, analys och tolkning	18
5.6 Etiska överväganden	19
6. Resultat och analys	19
6.1 Presentation av Intervjupersoner	20
6.2 Hur påverkar omgivningen	20
6.2.1 Närvarande föräldrar	20
6.2.2 Frånvarande föräldrar	21
6.2.3 Låga förväntningar	22
6.2.4 Att vara en förebild	22
6.3 Identifiering av utbildning	23
6.3.1 Arbetsmarknaden	23
6.3.2 Svårt att hitta rätt	27
6.3.3 Väljer en utbildning av intresse	28
7. Diskussion	29
7.1 Resultatdiskussion	29
7.2 Metoddiskussion	31
8. Slutsats	33
9. Vidare forskning	33
Referenslista	34

Bilagor	39
Bilaga 1- Samtyckesformulär	39
Bilaga 2- Intervjuguide	40

1. Inledning

Västerländska samhällen betonar vikten av att alla ska kunna utbilda sig i dagens samhälle och att det ska finnas möjlighet för alla att kunna komma in på arbetsmarknaden. Trots detta är det för elever från studieovana hem svårare att kunna vidareutbilda sig då de möter hinder för att kunna förverkliga det (Nieuwenhuis, Manstead & Easterbrook, 2019). Enligt 1 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434) ska universitet och högskolor aktivt arbeta med att bredda rekryteringen till högskolor och universitet. Det betyder att universitet och högskolor ska arbeta med att öka mångfalden och minska snedrekrytering, vilket innebär att ingen grupp ska bli åsidosatta när det gäller övergången till högskola eller universitet (Universitetskanslersämbetet 2018, s.63). Vidare handlar det främst om kön, utländsk och social bakgrund samt hemort när det kommer till snedrekrytering i Sverige. Det finns ett samband mellan elevers sociala bakgrund och rekrytering till universitet och högskola. Det är fler individer vars föräldrar är högutbildade som söker sig till eftergymnasiala utbildningar. De individer som kommer från studieovana hem söker sig inte till högskola och universitet i lika stor utsträckning som de som kommer från studievana hem trots att deras betyg i gymnasiet är goda (Folkhälsomyndigheten 2020, s.45).

Social bakgrund är ett flerdelat fenomen på grund av dess omfång som behandlar bland annat makt, inkomster, socialt kapital och kulturellt kapital. Kopplingen mellan föräldrars utbildningsnivå och övergången till högskola har länge varit tydlig (Universitetskanslersämbetet, 2018, s.3). Föräldrars utbildningsnivå har en signifikant betydelse i relation till sina barns utbildningsnivån. Statistik från Statistiska centralbyrån (2016) visar bland annat att i yrken som läkare och civilingenjör har många barn tagit efter samma utbildning som föräldrarna. Av 4600 inrikes födda läkare i 30-34 år är det drygt 23% som har minst en förälder som är läkare och av 15 500 civilingenjörer i samma ålder är det mer än 14 % som har en förälder som är civilingenjör. Detta innebär att föräldrar som är högutbildade har vanligtvis också barn med eftergymnasial utbildning.

De barn som har båda föräldrarna högutbildade gynnas genom hela skolgången, från grundskolan och framåt. Denna grupp klarar sig bättre i grundskolan och gymnasiet då de blir uppmuntrade till att läsa vidare, har högre ambitioner med sin utbildning, är mer flyttbara och studerar mer frekvent på högskola. Detta mönster gäller till viss del även den grupp som har en förälder som är högskoleutbildad. Däremot finns det en grupp som har det svårare att hävda sig inom utbildningssystemet och det är den grupp som har föräldrar utan högskoleutbildning, de

ungdomar som kommer från så kallade studieovana hem (Universitets och Högskolerådet 2017, s.5–6). Ungdomar från studieovana hem siktar ofta lågt med sina ansökningar till universitetet och högskola vilket gör att de misslyckas med att söka den utbildning som matchar deras betyg (Mullen & Goyette, 2019). De söker sig till utbildningar som kräver mindre ansökningspoäng och utbildningar som anses vara lättare utifrån deras gymnasiebetyg (Hällsten 2010).

Det kan ses som orättvist att ett barns chanser i skolan till en del kan bero på de omständigheterna man föds till. Även att alla inte får utlopp för sina begåvningar och inte kan utveckla sin potential är ett resultat av vad snedrekrytering innebär, vilket kan leda till att bra kompetens försvinner i samhället (Erikson & Jonsson, 1993, s.14). I och med detta vill vi skapa en förståelse för vad valen grundar sig på för de som kommer från studieovana hem när de ska söka sig till högskola eller universitet. Därför blir det intressant för oss att intervjua studenter på högskola eller universitet som kommer från studieovana hem för att på ett djupare plan undersöka hur det kommer sig att de väljer att studera på högskola eller universitet och hur de resonerar om vilka områden de söker sig till.

1.1 Bakgrund

De barn som har föräldrar som jobbar som tjänstemän eller är högt utbildade söker sig i högre utsträckning till teoretiska program än barn från andra sociala grupper. Program som arkitekt eller läkare var väldigt ovanligt för personer från studieovana hem att söka sig till, dessa program var högt överrepresenterade av personer med föräldrar som själva hade eftergymnasial utbildning. Det är alltså en ojämn fördelning mellan vilka program som personer från olika social bakgrund söker sig till i Sverige även om vissa program som exempelvis socionomprogrammet eller psykoterapeutprogrammet har en ganska jämn fördelning (Statistiska centralbyrån 2018)

Indikatorer som ekonomi, uppväxtort och familjeförhållande under uppväxten samt föräldrars utbildningsnivå utgör den sociala bakgrunden (Evertsson & Magnusson, 2014). Som tidigare nämnt har social bakgrund olika dimensioner och kan förstås på olika sätt, i denna studie kommer föräldrarnas utbildningsnivå vara en indikator till social bakgrund och ligga till grund för undersökningens syfte. Social snedrekrytering innebär att individer som kommer från olika sociala bakgrunder söker sig till universitet och högskola i olika utsträckning. Detta kan ses som ett samhällsproblem eftersom ett barns chanser i utbildning till stor vikt kan bero på vilka

omständigheter man föds in i, en orättvisa och ojämlikhet som innebär att barnens möjligheter är bundna till familjens omständigheter.

I Sverige är den sociala snedrekryteringen tydlig när det kommer till eftergymnasiala studier. År 2020 var det 45,7 % av alla nybörjare på högskolan i Sverige som hade föräldrar med eftergymnasial utbildning i tre år eller mer. De elever vars föräldrar som endast hade gymnasieutbildning var det 15% av alla nya studenter som hade börjat studera. Andelen individer som börjar på högskolan är alltså fortfarande underrepresenterade av studenter som kommer från studieovana hem (Universitetskanslersämbetet 2021).

2. Syfte och Frågeställningar

Syftet med denna studie är att öka förståelsen för hur val till eftergymnasial utbildning görs av studenter från studieovana hem, detta för att få en uppfattning om vad de grundar sina val på inför eftergymnasiala studier. Detta vill vi besvara genom följande frågeställningar:

- Hur påverkar studenters omgivning utifrån sin relation till sina föräldrar för att gå vidare med eftergymnasial utbildning?
- Hur identifierar studenterna från studieovana hem sig med olika utbildningar och hur kan det kopplas till deras val?

3. Tidigare forskning

Följande avsnitt tar upp tidigare forskning i området och inleds med 3.1 *omgivningens betydelse*, för hur förutsättningarna i studenternas omgivning ser ut för de som kommer från studieovana hem samt vilken stöttning de fått i hemmet och under tidigare skolgång. Därefter redovisas 3.2 *Motivation och karriärmöjligheter*, där studier lyfter olika faktorer till att ungdomar söker sig till högskola och hur de ser på sina karriärmöjligheter efter avslutad utbildning. Avsnittet avslutas med 3.3 *Val och identifikation av utbildning*, där studier redogör för om det studieovana hemmet har en betydelse för val av studieområde och utbildningsnivå. Med dessa studier är vår ambition att synliggöra vilka motiv de finns för personer från studieovana hem att söka sig till högre studier och val av utbildning. Vidare kommer vi bidra med ytterligare kunskap om hur omgivningen kan möjliggöra eller begränsa en individs val av

utbildningskarriär. Dessutom vill vi skapa en förståelse för hur individer från studieovana hem identifierar sig med sina utbildningar.

3.1 Omgivningens betydelse

Resultaten i tidigare forskning tyder på att ungdomar från studieovana hem, således ungdomar med föräldrar som själva har en eftergymnasial utbildning, är synnerligen mer representerade i universitet och högskolor än vad personer med föräldrar som inte har en eftergymnasial utbildning är i England. De ungdomar som kommer från ett hem där föräldrar inte har en eftergymnasial utbildning har mindre chans att studera på en högskola än ungdomar som har högt uppsatta föräldrar i exempelvis chefsposition eller inom service (Croll & Attwood, 2013). Vilket stöd föräldrar kan ge sina barn visar en studie från Norge är avgörande av föräldrarnas utbildningsnivå. Studien visar att föräldrar som har en eftergymnasial utbildning har enklare att hjälpa sina barn med skolarbete och att föräldrar utan utbildning på högskola eller universitet inte kan hjälpa med skolarbetet i samma utsträckning på grund av att föräldrarna saknar erfarenheter och kunskap om utbildningssystemet (Raaum, 2013). Å andra sidan visar en svensk studie att utbildningsbakgrunder hos föräldrarna inte har någon betydelse för hur engagerade föräldrarna är i skolarbetet. De föräldrar utan eftergymnasial utbildning kan också stödja sina barn i lika stor utsträckning som de föräldrar med en högskoleutbildning, däremot tenderar de ibland att vara mindre engagerade i barnens skolgång. Detta innebär att föräldrar som saknar erfarenhet från eftergymnasiala studier kan trots detta vara med och stötta sina barn, däremot kan de få det svårt att sätta sig in i dessa studier när barnen väl börjar på högskola (Von Otters 2014).

Vilken status föräldrar har kan vara avgörande för vilka förväntningar de finns på barnen att söka sig till vissa typer av utbildningar. De barn som exempelvis växer upp med bättre ekonomiska omständigheter och i hem med högre status, kan förväntas söka sig till högskola eller universitet eftersom föräldrarna vill bevara statusen i familjen och blir därför styrda och hjälpta av föräldrarna till att studera vidare till specifika program. På så vis visar en studie från Nederländerna att det kan bli en stor skillnad i förberedelsen till högre studier då vissa föräldrar anser det som viktigt att barnen söker sig till prestigefyllda program i högskolan eller universitet (Keijer 2021). En studie av Altmejd (2021) visar också att syskon kan vara en stor faktor till att man väljer att studera eftergymnasiala studier där man visar att i bland annat

Sverige följer många yngre syskon sina äldre syskons utbildningsval. Däremot följde man inte sitt syskon om det var så att han eller hon var missnöjd med sin utbildning.

Resultat i tidigare forskning från Sverige visar också att barn kan ha olika förutsättningar i gymnasiet och grundskolan, där lärare kan ha lägre förväntningar på ungdomar som kommer från studieovana hem och därför hjälper dem på ett annorlunda sätt och ställer lägre krav på dessa ungdomar. Det medför att de eleverna får lägre betyg och minskad chans att kunna läsa eftergymnasiala studier (Andersson 2014). Även Mangan m.fl. (2010) förklarar i deras studie att möjligheter och förmåner på grundskolan kan vara orättvis för personer med studieovan bakgrund, och därför kan vissa personer behöva anpassa sig till mindre prestigefyllda universitet medan individer från studievana hem lättare kan få åtkomst till utbildningar med höga krav som ger en högre inkomst. På så vis kan vissa personer ha bättre möjlighet att söka sig till universitet på grund av förutsättningarna under grundskola och gymnasium.

3.2 Motivation och karriärmöjligheter

Resultat från en amerikansk studie visar att karriärmöjligheterna och ryktet som fanns runt universitet var viktiga orsaker till att studenter valde att studera vidare. Studenterna vill att karriärmöjligheterna ska vara större efter avslutad utbildning och väljer ett universitet som har ett bra rykte efter sig. Författarna förklarar att studenterna fick tips av andra över vilket universitet och utbildning som var bäst för arbetsmarknaden och vad som skulle generera bäst möjligheter efter utbildningen (Munisamy m.fl. 2013). I samband med denna studie vill vi skapa förståelse för vad studenter som kommer från studieovana hem väljer att läsa och vad som motiverar dem att studera på högskola eller universitet. Detta är något som Menon m.fl. (2006) visar även i sin studie att faktorer som motiverar personer att studera på högskola eller universitet är att man känner att man kan klara av utbildningen. De skriver även att studenter som kommer från ett hem med sämre socioekonomisk status ofta ser beslut till högskola eller universitet som mindre viktigt och är inte lika motiverade och förberedda till högre studier som studenter som kommer från hem med bättre socioekonomisk status. Däremot förklarar Ma (2009) att de studenter från studieovana hem som ändå väljer att gå på högskolan ser arbetsmarknaden efteråt som väldigt viktig då de kanske inte har råd med att gå en utbildning för att sedan inte jobba, personer som kommer från studievana hem med högre socioekonomisk status kan i högre grad riskera att gå en utbildning utan att få jobb för de kanske har pengar sparade och en familj som kan stötta ekonomiskt men för personer som kommer från familjer

som inte kan stötta ekonomiskt blir arbete efter avslutad utbildning en stor motivation. Familjer som inte har högskolestudier som norm blir det mycket viktigt att högskolan kan ge en framtid för barnen och att de kan komma ut på arbetsmarknaden och få jobb när de har gått utbildningen.

3.3 Val och identifikation av utbildning

Hur studenter från studieovana hem identifierar sig med olika utbildningar och hur det kan kopplas till deras val är något som en svensk studie tar upp. Resultatet visar att den sociala bakgrunden påverkar den utbildningsnivå som individerna uppnår och att forskare har riktat sin uppmärksamhet mot effekten av att social bakgrund har en betydande faktor för utbildningsnivå och studieområde (Hällsten, 2010). I en annan studie från Grekland visar resultaten att föräldrarnas egen utbildningsnivå, yrke och månadsinkomst spelar en stor roll för vilken yrkesinriktning barnen själva väljer. Ju högre utbildningsnivå och status som föräldrar har desto mera prestigefyllda utbildningsområden läser sedan barnen. Att alltså gå prestigefyllda skolor kan ha mycket att göra med deras bakgrund (Anastasiadou m.fl. 2021). Ett annat resultat från Amerika visar att de ungdomar som kommer från studieovana hem ofta går en utbildning som kräver lägre betyg än vad de egentligen kan gå. På så vis förklaras det i studien att ungdomar från studieovana hem har få förväntningar på sin utbildning där de inte lägger mycket tid eller omtanke när de söker utbildningar på universitet. De söker också de utbildningar som kräver låga intagningspoäng (Mullen & A Goyette, 2019).

Ett annat resultat från Keijer (2021) visade tydligt att sannolikheten att deras barn väljer studieområden så som ekonomi och juridik var positivt korrelerat med föräldrarnas ekonomiska status medan tekniska studier som är anpassade till utbildningsnivån kan vara mer populära hos killar som har en lägre socioekonomisk bakgrund, detta med grund i att sådana studier reflekterar deras arbetar faders åsikter och uppfattningar av yrket. Macmaster (2019) visar i en studie i England att studenter som har föräldrar med hög utbildningsnivå tenderar att välja utbildning som teknik, vetenskap, ingenjör eller ekonomi framför ämnen som samhällsvetenskap, juridik och företag när de ska söka till universitet. Av de studenter som ingick i denna studie som har föräldrar med lägre utbildningsnivå var det cirka 50 % som söker sig till en utbildning med samhällsvetenskap, lagar och företag som studieområde på högskola. Vidare visar svensk forskning att individer från studieovana hem väljer utbildningar där lägre antagningspoäng krävs och som har kortare varaktighet samt en institution som är nära sina

föräldrars hem medan individer som kommer från studieovana hem tenderar att söka sig till utbildningar där man riskerar mer utav sin ekonomi, som att flytta till en annan stad samt söka sig till universitet som har ett bra rykte och är populära (Hällsten, 2010).

En studie från Amerika visar att studenter från studieovana hem i större utsträckning väljer teknik och hälsoforskning, vilket kan leda till jobb inom bygg eller sjukvård där man i stort sett blir garanterad jobb. Studenter från studieovana hem tenderar att välja utbildningar där man inte tar stora risker utan väljer utbildningar där det finns många jobb inom den sektorn och som de anser är en säker utbildning. Detta förklarar författaren är mycket på grund av det kulturella kapital studenterna besitter, att de inte känner sig övertygade om att de har egenskaper som krävs för att kunna ta risker med sin utbildning (Ma 2009).

Vidare visar ett resultat i en studie att identitetsfaktorer som visar vad man är intresserad av eller är som person, är likaså en viktig del av den utbildning man väljer. Personlighetstest eller identifikation test visar att inte alla passar in på universitet, främst är det personer från studieovana hem där föräldrar inte själva studerat och där inkomsterna inte är så hög som ungdomar misslyckas med testen om hur väl man passar på universitet med hög status (Nieuwenhuis m.fl. 2019). Resultat från denna forskning kan vara missvisande eftersom de studenter som kommer från studieovana hem inte har föräldrar med lika mycket erfarenhet av tidigare studier samt är inkomsterna inte lika höga som de studenters föräldrar som kommer från studieovana hem, detta skulle kunna leda till att studenter från studieovana hem misslyckas med sina tester och därmed diskrimineras. Smitina (2010) förklarar hur intresset för den utbildning man går är väldigt viktigt för att man ska känna sig motiverad att studera vidare på den utbildning man väljer, känner man sig omotiverad och inte har särskilda intressen av någon utbildning kan de vara svårt och utmanande att studera på universitet eller högskola. Detta blir intressant för oss i vår studie eftersom vi vill skapa en förståelse för individuella faktorer på mikronivå fast i relation till den större sociologiska frågan om faktorerna i relation till omgivningen i det svenska samhället som studenterna befinner sig i har en betydelse.

4. Teoretiska begrepp

I detta avsnitt förklaras och konkretiseras begrepp och teorier som ligger till grund för den analys som genomförs i uppsatsen. Följande begrepp presenteras: *Kulturellt kapital*, *socialt kapital*, *identifikation* och *handlingshorisont*.

4.1 Kapital

Kapital är ett begrepp som myntades av Pierre Bourdieu och som tar upp viktiga aspekter i samhället. Bourdieus begrepp och metoder har använts mycket inom utbildningssociologin där kapitalbegreppet har blivit det mest grundläggande. Kapital kan kort beskrivas som tillgångar av olika slag som både kan vara av symboliska och materiell karaktär. Det finns en mängd olika kapital som en person kan inneha och till denna uppsats kommer vi beskriva två av dem: socialt kapital och kulturellt kapital (Broady 1998, s 1). De tredje kapitalet som Bourdieu myntat är ekonomisk kapital, som inte kommer att behandlas i uppsatsen eftersom författarna inte har insyn i vare sig intervjupersonerna eller i intervjupersonerna föräldrars ekonomi. Genom de olika valda begreppen av Bourdieu som vi förstår utifrån hur de har tolkats av Broady (1991), görs ett försök till att beskriva hur kulturell kapital och social kapital kan ge en möjlig förklaring till hur kulturen och relationer bidrar till olika personers chanser att lyckas i utbildningsvärlden.

4.1.1 Kulturellt kapital

I utbildning handlar det kulturella kapitalet exempelvis om olika färdigheter som att uttrycka sig i tal och skrift, vara van vid litteratur eller examina från skolor med hög status. Sätt att tänka, tala, skriva och röra sig är exempel på olika typer av kulturellt kapital en person kan ha (Broady 1998). En viss typ av dialekt kan till exempel vara av kulturellt värde, där fina människor talar på ett visst sätt som till exempel har uppmärksammats i England där toppjobben domineras av medelklassen som talar fin engelska (Friedman & Laurison, 2019). Man lär sig olika färdigheter från den kultur man växer upp i och får en viss status som både kan hjälpa och hämma en i studierna. Någon som växer upp i en familj där man från barnsben lär sig att skolan är viktig har större möjligheter att klara av sina studier (Broady 1998). När det gäller kulturellt kapital talar man mycket om finkulturen, där folk har ett visst sätt att vara på och har fått en hög status i samhället. Utbildningen kan hjälpa till att skaffa sig finkultur som leder till högre status. Vad som är kulturellt kapital kan skilja sig åt beroende på vilket land eller samhälle det gäller. På vissa platser kan vissa egenskaper vara av kulturell betydelse medan det kan vara helt andra i en annan del av världen eller samhälle (Broady 1998). Begreppet kulturellt kapital i studien kan användas för att beskriva intervjupersonernas väg fram till sin utbildning och hur deras förutsättningar inför högskola/ universitet sett ut.

4.1.2 Socialt kapital

Bourdieu förklarar hur socialt kapital är de fördelar någon får på grund av sina kontakter, vänskapsband och släkt. Vidare förklarar han att det på många sätt i samhället är fördelaktigt att ha rätt band av kontakter som kan hjälpa en person med diverse olika saker. Det sociala kapitalet fungerar på så sätt att individer i en grupp som exempelvis familj släkt eller kompisar intar olika positioner och införskaffar sig resurser och knyter kontakter som kommer att gynna samtliga gruppmedlemmar (Broady 1998, s. 14).

Socialt kapital användes av Bourdieu när han gjorde undersökningar i utbildningssociologi för att förklara de företeelser i utbildningsväsendet som inte kunde förklaras rent ekonomiskt eller kulturellt. Det saknades ett kapital som endast behandlade förbindelser mellan människor. Exempelvis är det inte säkert att man får en högt uppsatt position efter en avslutad examen utan det behövs ofta familj och vänner som kan hjälpa till. Det sociala kapitalet skulle kunna göra det lättare att klara av en utbildning då man har de kontakter som behövs och kan etablera sig i utbildningsvärlden med de rätta färdigheterna och förkunskaperna. Inom utbildning kan stöd och råd från släkt, vänner och familj vara en viktig grundsten. De som har en mer väletablerad vänskrets och familj i utbildningsvärlden kan gynnas mer än de personer som inte har det. Detta betyder att de som har ett brett kontaktnät kan etablera sig lättare på arbetsmarknaden. Den prestigefylld utbildningen leder till prestigefyllda jobb och bättre status (Broady 1998).

I analysen av denna studie kommer socialt kapital användas för att förstå i vilken grad intervjupersonerna har fått hjälp och stöd av familj och vänner. Vad socialt kapital har för effekt för valet att studera på universitet och valet av utbildning, samt hur det sociala kapitalet har hjälpt eller stjälpt individerna i valet av utbildning.

4.3 Identifikation

Jenkins (2008, s. 5–8) förklarar att identitet är människans förmåga att veta vem som är vem, det innefattar kunskaper om dels vem man själv är men också vem andra runt omkring oss är. Identifikation handlar också om vad andra människor tänker om dig och vad du själv vet vad deras tankar är om dig och vem du är. På så vis skapas hela tiden olika uppfattningar om människor, hur de är och vem de är. Vi har tankar om oss själva likadant som andra har tankar och idéer om oss. Vi skapar hela tiden kartläggningar av människans värld och ger oss själva

en plats i världen som både individer och genom vårt kollektiv. På så vis sker identifikation konstant och kan ändras beroende på vilka uppfattningar som skapas kring olika människor, det är alltså vi själva som skapar identiteterna vilket inte gör identifikation till något självklart. Identifikation kan spela en stor roll för hur vi beter oss och våra handlingar i olika situationer. Till exempel kan vi bestämma hur vi ska vara mot någon om vi lyckas identifiera personen, men vi får också bra kunskap om oss själva och vad vi kan klara av om vi identifierar oss själva.

Jenkins (2008, s 21) förklarar också hur vi kan ta avstånd från olika identiteter genom att klargöra den vi inte är, vilket gör att det är lätt att skilja på vem man själv är och inte. Han talar då om likheter och skillnader. Vi gör hela tiden tolkningar genom vilka skillnader och likheter vi har med andra och olika företeelser, vissa personer anser vi är som oss själva och andra tar vi avstånd från och hävdar att de är på ett annat sätt. Det sker också en mängd av kategoriseringar där vi delar upp personer i grupper som vi antingen tar avstånd ifrån eller försöker närmar oss. På så vis definierar vi både vem man själv är och vem den andra är. För att kunna kategorisera dig behöver man skapa likheter med andra, där värderingarna och personligheterna anses vara samma, sedan tar man avstånd från de människor man anser sig ha mindre gemensamt med. Det blir dock alltid en tolkningsfråga vem man anser har samma värdering som en själv och vilken kategori man tillhör. Andra personer kan exempelvis kategorisera en person i en kategori som en själv inte anser sig tillhöra, och man själv kan kategorisera andra personer som de själva inte tycker de tillhör (Jenkins 2008, s 102-106).

Identifikation skulle kunna vara avgörande för vilken utbildning som väljs, då man kan identifiera sig bättre på vissa utbildningar än andra. Identifikation skulle också kunna vara en bidragande faktor till att man väljer att gå en utbildning, då man vill kunna bli identifierad med det yrket som utbildningen leder till. Vid analysen av denna studie kommer identifikation användas för att förklara varför intervjupersonerna valde den utbildning de gjorde och hur de förklarar att de valde just den utbildningen. Det kommer också kunna hjälpa till att förklara hur personerna talar om sig själva och vilka mål de har med sin utbildning.

4.4 Handlingshorisont

Handlingshorisont kan förklaras som en arena där handlingar och beslut tas, inom den tar människor sina karriärsbeslut utifrån hur arbetsmarknaden ser ut. Hodkinson och Sparkes (1997) förklarar att vi ofta genomgår förändringar i arbetslivet som kan ses som brytpunkter.

Det finns tre olika kategorier av brytpunkter som författarna argumenterar för. Den första kategorin är strukturell, den är bestående av utomstående strukturer såsom utbildningssystem, arbetsmarknadslagar och geografisk plats. Det kan handla om att en individ vill ha ett jobb där det krävs en viss utbildning eller erfarenhet, vilket gör att externa faktorer blir framtvingade för individen och kräver förändring. Den andra kategorin är självinitierade, det innebär att individen själv väljer att genomgå en sådan förändring och genomför en brytpunkt i karriärutvecklingen. Den tredje kategorin av brytpunkter är påtvingad, vilket innebär att en förändring i individens karriär händer ofrivilligt och sker på grund av externa händelser. Det kan exempelvis vara att individer blir uppmanade eller tvingade av sina föräldrar att studera en viss utbildning (Hodkinson & Sparkes, 1997).

Enligt Hodkinson och Sparkes (1997) kan vi bara förstå karriärbeslutet utifrån individens livshistoria samt att handlingshorisonten både kan hjälpa individen att se möjligheter men även begränsa bilden av verkligheten. Två personer som växt upp i olika förhållanden kan känna att de har olika möjligheter att utföra saker i sitt liv på grund av deras varierande erfarenheter. När det gäller utbildning kan därför vissa känna att de har många möjligheter och andra känna sig begränsade att klara av vissa utbildningar och deras förmågor där.

Begreppet handlingshorisont hjälper oss att skapa en förståelse för hur studenterna kom fram till att studera på högskola trots att föräldrarna inte har någon eftergymnasial utbildning. Med hjälp av de olika brytpunkterna hjälper det oss att förstå hur det kommer sig att studenterna valde den utbildningen de gjorde samt en förståelse för olika förändringar i deras karriärbeslut. Dessutom får vi fram hur de tänker kring arbetsmarknaden som finns i samhället idag.

5. Metod

I detta avsnitt beskrivs studiens metodologiska utgångspunkter. En redogörelse för tillvägagångssätt beskrivs samt vilket förhållningssätt som förts i relation till de etiska principerna.

5.1 Kvalitativ metod

Utifrån studiens frågeställningar ansåg vi att en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer var mest lämplig. Tidigare forskning visar att ett flertal studier inom forskningsområdet genomförts genom en kvantitativ metod. Med nya infallsvinklar och en

djupare förståelse för studiens forskningsområde kommer denna studie att bygga på en kvalitativ metod. Semistrukturerade intervjuer ökar därmed förståelsen till varför personer från studieovana hem väljer den utbildning de gör och hur vägen dit ser ut (Bryman, 2018, s 476–477). Anledning till att vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer är för att få tillgång till det som sker i människans medvetande och för att få en djupare förståelse till deras handlingar (Bryman, 2018, s.476–477). Därav anser vi att den kvalitativa metoden är mest lämplig för vår studie då vi vill att intervjupersonerna ska berätta fritt och öppet om varför de väljer den utbildningen de gör och vad de tycker och tänker om högre studier samt hur de har påverkats av omgivningen.

5.2 Intervju

Intervjuerna har utförts med nio studenter från studieovana hem. Vi började med att skapa en egen intervjuguide (se bilaga 2) som skulle hjälpa oss att svara på de frågeställningar vi har. Denna intervjuguide användes som stöd till intervjuerna där vi ställde öppna frågor för att ge intervjupersonerna en stor frihet till att utforma sina svar men även uppföljningsfrågor för att komma åt viktig information till studiens syfte, dock kunde följderna på frågorna variera beroende på hur samtalet gick och det kunde tillkomma andra frågor som inte fanns med i intervjuguiden om intervjuaren anknyter till något intervjupersonerna har sagt (Bryman, 2018, s.260, 563). Att vi valde intervjuer som en kvalitativ metod grundar sig på att vi ville göra en empirisk studie som innebär att studera ett ämne från intervjupersonernas perspektiv (Bryman, 2018). Anledningen till att vi valde semistrukturerade intervjuer som metod är för att vi vill att intervjupersonernas tankar och handlingar ska vara i fokus. Genom att skapa en djupare förståelse till studenternas val av utbildning utifrån föräldrarnas utbildningsnivå och varför de valde att börja studera på högskola, kände vi att vi skulle få fram det genom att intervjupersonerna känner en stor frihet till att utforma sina svar och genom att ha ett samtal där vi utbyter åsikter emellan oss.

5.3 Urval

Vi har valt att använda oss utav ett målstyrt urval. Syftet med ett sådant urval är att forskaren på ett strategiskt sätt väljer ut deltagare som är relevanta för de forskningsfrågor vi har valt att ställa (Bryman, 2018, s.496). Vidare förklarar Bryman (2018) att forskare ofta vill ha en variation i sin forskning som finns i en grupp så man kan se vad det är som skiljer dessa människor från varandra. Detta för att få funderingar och tankar från studenter som vi kan

använda för att få ytterligare kunskap om hur utbildningsvärlden ser ut för dem. Vi valde att endast ha med studenter från studieovana hem då intresset för denna uppsats endast ligger på denna målgrupp. Intervjupersonerna har valts utifrån forskarnas vänskapskrets för att på bästa och smidigaste sätt få de personer som är relevanta för studien. Bryman (2018) förklarar att när man har ett målstyrt urval väljer man individer som är relevanta och som har en förståelse av en eller annan social företeelse, dessutom behöver forskaren vara tydlig med vilka kriterier en intervjuperson ska ha för att snabbt kunna utesluta eller ha med i sin studie. När vi skulle välja ut våra intervjupersoner sökte vi efter studenter som kommer från studieovana hem. Kravet vi hade på våra intervjupersoner var att deras båda föräldrar inte ska ha någon eftergymnasial utbildning, skulle det visa sig att den ena föräldern har en eftergymnasial utbildning och den andra inte skulle det betraktas som ett studievant hem och inte vara relevant för vår studie.

5.4 Förberedelse och insamling av material

Efter att vi hade bestämt oss för vad vår studie ska behandla och vilka forskningsfrågor som behövde besvaras började vi med att göra en intervjuguide (se bilaga). Utifrån våra frågeställningar kunde vi skapa en intervjuguide som vi skulle använda under våra intervjuer. När intervjuguiden blev färdig började vi ta kontakt med våra intervjupersoner. Dessa personer valdes utifrån vår vänskapskrets och kontaktades via sociala medierna Instagram och Facebook. Vi förklarade varför vi ville intervjua dem och vad syftet med vår studie var. Efter att de godkände förfrågan bestämde vi tid och plats för intervjun och för att få en framgångsrik intervju tog vi hänsyn till de kriterier Bryman (2018, s.567) anser vara viktiga. Den första kriteriet vi tog hänsyn till var att intervjun ska genomföras med ett begripligt språk och att frågorna ska vara tydliga. I samband med detta visade det sig att tre utav intervjuerna skulle genomföras på plats och sex intervjuer via plattformen Zoom. Anledningen till att majoriteten av våra intervjuer genomfördes via Zoom var för att intervjupersonerna önskade det och för att vissa utav intervjupersonerna bodde långt ifrån oss vilket gjorde det svårt att kunna bestämma en tid och plats som passade båda parterna. Genom att låta de intervjupersoner som skulle intervjuas på plats bestämma vart de ville bli intervjuade fick de välja en miljö där de känner sig trygga och bekväma (Bryman, 2018). De andra intervjupersoner som skulle bli intervjuade via Zoom kom en överenskommelse över vilken tid intervjuerna kunde genomföras. Under intervjuernas gång tänkte vi mycket på att låta intervjupersonerna prata till punkt och tillåta tystnad och pauser när intervjupersonen behövde det. Intervjuaren ska även ha en empatisk inställning och är öppen när de kommer till att vara flexibel. De som intervjuar ska veta vad

man vill ha ut av intervjun och man ska våga ifrågasätta om intervjupersonen motsäger sig själv. Dessutom ska man komma ihåg vad som sägs och tolka allt som intervjupersonen säger (Bryman, 2018). För att på bästa möjliga sätt komma ihåg allt som sägs under intervjun har alla intervjuer spelats in med en mobiltelefon för att sedan kunna transkriberas. När vi intervjuade valde vi att spela in fem intervjuer med en av författarnas telefon och fyra intervjuer med den andra författarens telefon för att kunna dela upp arbetet under senare skede när transkriberingen skulle komma. I samband med träffen med intervjupersonerna hade vi ett vardagligt samtal till en början som inte spelades in, vi spelade endast in intervjun. Intervjutiden på samtliga intervjuer varade mellan 45–60 minuter.

5.5 Databearbetning, analys och tolkning

Efter att vi genomfört intervjuerna startade vi med transkriberingen. Eftersom vi är två författare till denna studie fick den ena författaren transkribera fem intervjuer och den andra fick transkribera fyra, på så sätt kunde vi öka effektiviteten i vår egen studie och spara viktig tid åt andra detaljer. Transkriberingen gjordes i ett Word dokument som vi sedan skrev ut för att få en bättre överblick på intervjuerna när vi analyserar dem. Efter att vi skrivit ut intervjuerna började vi stryka över meningar som vi ansåg vara bra material och som eventuellt skulle kunna användas i resultat och analysen delen. Sedan markerade och antecknade vi på de utskrivna intervjuerna för att tydligt se vad de olika intervjupersonerna svarat under samma fråga. Slutligen kopplade vi svaren vi fick från intervjuerna med studiens frågeställningar och efter de formades det ett resultat som vi sedan analyserat med hjälp av våra teoretiska begrepp.

För att besvara vårt syfte kom vi fram till två frågeställningar som vi ville besvara med hjälp av intervjuernas innehåll och våra teoretiska begrepp. Argumenteringen i uppsatsen kommer att rapporteras och visas med hjälp av *excerpt commentary units*, som Rennstam och Wästerfors (2015, 51) förklarar. Detta betyder att vi kommer att ha ordagranna citat från intervjuerna för att sedan kommentera dem och senare analysera dessa med hjälp av teoretiska begrepp. Vi har även utgått mycket från det som Rennstam och Wästerfors (2015, s. 28) skriver om Steinar Kvaales perspektiv, den *intervjuades livsvärld*. Enligt detta perspektiv ska analysen börja redan vid intervjun för att sedan utvecklas under hela arbetets gång. Viktigt är också att man får med både tematiska och dynamiska frågor där man får med korta och långa beskrivningar av olika fenomen. Vi började redan under intervjun tolka det som sades och började fundera på hur vi ska använda det, vi var noga med att få utvecklade svar så vi även fick med dynamiska aspekter

av intervjun, det var också anledningen till att vi valde semistrukturerade intervjuer där man kan få både långa och korta svar.

5.6 Etiska överväganden

Inför våra intervjuer hade vi de etiska principerna i beaktande, eftersom de etiska principerna förekommer under hela undersökningen från början till slut i en forskningsstudie (Kvale & Brinkman, 2012, s.78–96). De forskningsetiska principerna vi förhöll oss till är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. När vi kom i kontakt med våra intervjupersoner informerade vi de berörda om undersökningens syfte och hur allt skulle gå till från början till slut. De fick information (Se bilaga 1) om att deras deltagande är frivilligt och att de kan avbryta intervjun när de vill utan att ange några specifika skäl (Bryman, 2018, s.170). I samband med informationen fick vi intervjupersonernas samtycke då de valde att medverka i studien. I och med att intervjupersonerna är myndiga behövdes inte föräldrarnas godkännande (Bryman, 2018). Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter kring intervjupersonerna ska hållas konfidentiellt, alltså att personuppgifterna förvaras på ett tryggt sätt så att obehöriga inte kan komma åt det (Bryman, 2018). Vi har tagit hänsyn till detta krav genom att tillsammans med intervjupersonerna gjort en överenskommelse om vad vi ska göra med all information vi får. Dessutom valde vi att använda oss av fiktiva namn i studien och anonymiserat deltagarna vid transkriberingen av empirin, så risken att någon kan veta vilka personer vi har intervjuat är minimal (Kvale & Brinkmann, 2012). Det sista kravet som är nyttjandekravet innebär att de uppgifter vi får insamlat endast används för forskningsändamål (Bryman, 2018). I relation till denna studie har uppgifterna och det empiriska materialet endast författarna haft tillgång till och det kommer endast att användas inom den föreliggande studien.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer studiens resultat att redovisas. Resultaten presenteras utifrån studiens frågeställningar med rubrikerna: *Hur påverkar omgivningen*, där vi beskriver hur förutsättningarna i studenternas omgivning ser ut samt vilken stöttning de fått i hemmet och under tidigare skolgång. *Identifiering av utbildning*, där vi beskriver hur intervjupersonerna identifierar sig själva i sin utbildning och hur de ser på sina framtida karriärer.

6.1 Presentation av Intervjupersoner

Intervjupersonerna i denna studie är studenter mellan 20–30 år och bosatta i södra Sverige. Samtliga är heltidsstudenter vid ett universitet eller högskola. Vi har intervjuat fyra tjejer och fem killar. I studien har vi använt oss av fiktiva namn på intervjupersonerna. Programmen som intervjupersonerna studerade var socionomprogrammet, sociologiprogrammet, fysioterapeut, civilekonom, grundskolelärare och idrottsvetare. Samtliga intervjupersoner gick ut gymnasiet med godkända betyg. Alla tjejer samt Pelle och Albin hade betyg över medel, de hade ett meritvärde på ungefär 20. Elvis, Richard och Lasse hade godkända betyg i gymnasiet.

6.2 Hur påverkar omgivningen

6.2.1 Närvarande föräldrar

Resultaten visar vilket stöd intervjupersonerna har fått i hemmet. Sju av intervjupersonerna har fått stöd av sina föräldrar och syskon när det kommer till skoluppgifter i hemmet. Däremot har studenternas föräldrar inte alltid kunnat hjälpa sina barn med skoluppgifterna eftersom de inte har förstått uppgifterna ju äldre barnen blev i och med att uppgifterna/läxorna blev allt svårare med åldern. Albin berättar hur hans föräldrar varit engagerade i skolarbeten under gymnasiet.

“Mina föräldrar har alltid pushat och sagt att skolan är extremt viktig, hela tiden undrat hur det går, när man har prov och så vidare men dem har inte alltid förstått uppgiften och har inte alltid kunnat hjälpa mig när jag behövde hjälp.” (Albin)

Detta kan kopplas till vad Von Otter (2014) visade att föräldrars utbildningsbakgrund inte har någon betydelse för hur engagerade föräldrarna är i barnens skolgång, utan att även de med lägre utbildningsnivå kan stödja sina barn. Här ser vi att föräldrarna inte alltid har kunnat hjälpa till med skolarbeten men de har trots det varit intresserade och pushat på att skolan är viktig. Däremot skulle det kunna påverka betygen om föräldrar inte kan hjälpa till med skoluppgifter som (Broady, 1998) exempelvis för fram att vissa ungdomar får det svårare att nå höga betyg på grund av bristande socialt kapital där föräldrarna har svårt att hjälpa till. Å andra sidan har dessa studenter föräldrar som hjälper till på annat sätt, genom att pusha och förmedla att skolan är viktig, och på så sätt blir det också en hjälp i skolgången.

6.2.2 Frånvarande föräldrar

Två av intervjupersonerna berättar att de inte fått någon hjälp av sina föräldrar och att de inte var särskilt insatta i barnens skolgång. De visste inte när de hade läxor och prov men de ville att barnen skulle klara av skolan ändå. Vidare berättar dessa två intervjupersoner att de inte frågade efter hjälp av sina föräldrar för de visste att de inte skulle förstå något av deras läxor när det kommer till gymnasietiden eftersom de va för svåra uppgifter, men även när de gick på högstadiet fick de ingen hjälp av sina föräldrar eftersom de inte var insatta i barnens skolgång.

“Mina föräldrar fattade ändå ingenting utav de jag hade i skolan så jag frågade aldrig dem efter hjälp men de är klart att dem har brytt sig om ifall jag trivs i skolan och om jag klarar mig. Jag skulle inte säga att dem tjtade på mig att göra läxorna och dem hade inte särskilt bra insyn i mina studier, dem hade ju egna jobb att tänka på. Sen så hade pappa o mamma sagt senare när man blivit äldre att de är bra med utbildning, men inget mer än så. För dem vet hur svårt de är med att få ett bra jobb utan utbildning.” (Elvis)

Citatet förklarar hur Elvis skolbakgrund har sett ut genom åren i hans hem och att hans föräldrar inte varit särskilt stöttande och hjälpsamma när det kommer till skolan. Detta skulle kunna kopplas till det Raaum (2013) skriver att föräldrars egna erfarenheter och vad det har för kunskap om utbildningssystemet påverkar i vilket utsträckning föräldrar kan hjälpa sina barn. Elvis väljer här att inte ta hjälp av sina föräldrar när det kommer till skolarbeten eftersom han tänker att de inte kan hjälpa honom. Elvis val att studera på högskola var alltså eget initiativ då hans föräldrar endast nämnt att utbildning är bra för att kunna få jobb senare i arbetslivet. Detta kan kopplas till Hodkinson och Sparkes (1997) och deras begrepp handlingshorisont, de förklarar att det finns olika kategorier inom handlingshorisonten. Den kategorin som passar in här är den självinitierade som betyder att individen själv väljer att genomgå en förändring och genomför en brytpunkt i karriärutvecklingen. Elvis väljer att söka sig till högskolan på egen hand då hans föräldrar sagt att det är bra att utbilda sig för att öka sina chanser att få bra jobb i framtiden men inte mer än så. Elvis hamnar i en arena där han var tvungen att ta beslut och genomgå en förändring som blir en så kallad brytpunkt i hans karriär.

6.2.3 Låga förväntningar

En av intervjupersonerna Richard berättar att han under gymnasietiden känner att han haft låga förväntningar på sig att prestera i skolan både från lärare och sina föräldrar. Han berättar hur hans lärare nöjde sig med vissa betyg som han själv inte var nöjd med.

“Jag kände aldrig att jag hade några förväntningar på mig att studera vidare, varken från mina föräldrar eller från mina gymnasielärare. Lärarna blev förvånade när jag fick ett betyg som var högre än E och då kände dem att jag hade presterat bra. Så deras förväntningar på mig var inte jättehöga haha.. men såklart så ville jag som alla andra få så höga betyg som möjligt..” (Richard)

Richard berättar att hans lärare blev förvånade om han presterade bättre än ett E på sina inlämningar vilket tyder på att läraren har lägre förväntningar på honom och att han får stöttning på ett annorlunda sätt. Ett begrepp som hjälper oss att förstå den här situationen är kulturellt kapital. I den familj och kultur man växt upp i lär man sig olika färdigheter och kunskaper som antingen hämmar personen eller kan hjälpa personer i sin utbildning (Broady 1998). Rickard har växt upp i en kultur där han inte hade några förväntningar på sig från sina föräldrar att söka sig till högre studier vilket har gjort att han har fått olika färdigheter och kunskaper. Rickard fick på så vis en viss social status som gjorde att lärarna antog att han var nöjd med endast godkända betyg och ställde därmed inte höga förväntningar på honom. Trots de låga förväntningarna på Richard från sina gymnasielärare och föräldrar sökte han sig till högre studier och ville utbilda sig. Barn föds med olika villkor som ger olika förutsättningar. Att Richard hade låga förväntningar på sig från sina gymnasielärare kan ha att göra med att även han hade låga förväntningar på sig själv och nöjde sig med ett E eftersom ingen förväntade sig högre betyg och det fanns inga krav på honom.

6.2.4 Att vara en förebild

För intervjupersonen Elvis kom ambitionen att studera på högskola på grund av att han ville vara en förebild för sina syskon, han nämner också hur han fått stöd från lärare och kompisar.

“Eftersom jag kommer från ett hem där ingen av mina föräldrar har en eftergymnasial utbildning, kände jag att jag behöver klara mig i gymnasiet med godkända betyg för att kunna

plugga vidare och vara en förebild för mina småsyskon, och det lyckades jag med tack vare mig själv, mina lärare och kompisar.” (Elvis)

Här blir handlingshorisonten tydlig då vi kopplar det till att vi kan förstå karriärbeslut utifrån individens bakgrund samt att handlingshorisonten kan hjälpa individer att se möjligheter i verkligheten (Hodkinson & Sparkes, 1997). Elvis val att studera var självinitierad, vilket innebär att han själv tog beslutet att studera vidare för att kunna vara en förebild för sina syskon. En del av hans sociala bakgrund blir motivation för honom att studera på högskola eller universitet eftersom han berättar att han vill vara en förebild för sina syskon och att han måste ha godkända betyg för att plugga vidare. Hade han haft en annan social bakgrund hade hans motivation till högre studier kanske varit annorlunda och berott på andra saker. Detta kopplas ihop med Altmejd (2021) som förklarar att syskonen har en stor inverkan på varandra när det kommer till högskoleutbildning. Vidare skriver författarna att yngre syskon ofta följer sina äldre syskons utbildningsval ifall de trivs på utbildningen. Likaväl som Elvis bakgrund har motiverat honom till högre studier hade den även kunnat begränsa honom. Han berättar också att han lyckats tack vare lärare och kompisar. Den sociala omgivningen i hans umgängeskrets blev på så vis påtaglig och hjälpsam för Elvis när det kommer till att klara av gymnasiet då hans vänskapskrets och bekanta funnits där för att hjälpa och gynna honom i framtiden. Detta kan kopplas ihop med Broadys (1998) förklaring att det sociala kapitalet i omgivningen är de fördelar man får på grund av sina kontakter, kompisar och släkt. Elvis säger att hans lärare och kompisar varit stora faktorer till att han lyckats med studierna vilket tyder på att hans omgivning varit en orsak till att han klarat av gymnasiet och sedan för att kunna gå eftergymnasiala studier, därmed har en del av hans sociala kapital hjälpt honom i sin utbildning enligt han själv då han är tydlig med att nämna sina kompisar och lärare när han nämner hur han lyckats med sina studier i gymnasietiden.

6.3 Identifiering av utbildning

6.3.1 Arbetsmarknaden

En av intervjupersonerna förklarade att hon inte hade något intresse av något specifikt jobb och att hon sökte de utbildningar som hon ansåg var hetast på arbetsmarknaden, vilket var socionomutbildningen.

“Jag tycker de va jättesvårt att välja för jag har aldrig vetat eller känt att jag är intresserad av att jobba med något specifikt. Så därför tänkte jag att jag skulle söka något som är populärt på arbetsmarknaden och något som kan ge mig ett bra jobb efter studierna. Jag visste i alla fall att jag ville jobba med människor.” (Melina)

Att Melina ville gå en utbildning som är populärt på arbetsmarknaden kan kopplas till de Bourdieu förklarar som kulturellt kapital där hon vill gå en utbildning som kan ge henne hög kulturell status då jobb och utbildningar som är populära ofta är dem som kan ge hög kulturell status i ett samhälle, därför kan man vilja öka sitt kulturella kapital genom att studera en populär utbildning (Broady 1998). Vissa typer av utbildningar och jobb kan ha högre kulturell status i samhället än andra och det som är populärt på arbetsmarknaden kan då vara de utbildningar som är av kulturellt värde (Broady 1998). Melina säger att hon vill gå en utbildning som ger bra jobb efter hennes studier vilket då skulle ge henne ett högt kulturellt värde då jobbet förmodligen kommer vara något som är av hög kulturell status eftersom hon säger att utbildningen ska vara populärt på arbetsmarknaden och jobbet efter utbildningen ska ses som bra.

Melina säger också att hon visste att hon ville jobba med människor även om hon aldrig känt sig intresserad av någon specifik utbildning. Detta kan kopplas till Jenkins (2008) begrepp identifikation där Melina kan se sig själv som bra med människor och därför vill hon gå utbildningar där människor är i fokus. Identifikationen är tankar och åsikter om en själv och Melina kan ha lätt för att identifiera sig med utbildningar som har med människor att göra på grund av att hon kanske ser sig själv som bra med andra människor. Det skulle också kunna vara omgivningen som tycker att Melina passar bra med andra som gör att hon tycker att hon ska arbeta med människor.

En annan intervjuperson som ansåg att de var svårt att välja utbildning vände sig till yrkesvägledare och kompisar för att få inspiration. Det viktigaste för honom var att få ett bra jobb efter studierna, jobba med människor och att det är ett brett program som kan ge möjligheter för jobb på flera olika områden, därav föll valet på ett samhällsvetenskapligt program.

“Jag tänkte först att jag vill bli idrottslärare för då vet jag vad jag kommer jobba med i framtiden och det är lättare att se fram i framtiden. Sen så tänkte jag att de programmet skulle

vara lätt och att jag skulle garanterat få ett jobb på min tidigare arbetsplats . Men efter att jag jobbat i skolan i nästan 5 år kände jag att jag ville utbilda mig till något annat men visste inte vad, så jag vände mig till vänner och studievägledare för att få hjälp. Då kom jag fram till att ett samhällsvetenskapligt program är brett och man kan jobba lite överallt och att de programmet finns nära hem till min hemstad så jag slipper flytta och så.” (Elvis)

Elvis förklarar hur han länge arbetat som idrottslärare och tänkt att han skulle vidareutbilda sig som det. Här kan hans identifikation som Jenkins (2008) förklarar spela en stor roll då han länge blivit sedd som idrottslärare och fått tankar och åsikter om sig själv som speglar hans identitet som idrottslärare. Därför blir också hans första tanke att han ska vidareutbilda sig inom det på grund av att han är van vid att se sig själv som idrottslärare. Därefter så ändrade han sig och kom fram till att han ville studera något annat i stället för idrottslärare som han jobbat länge med, han ville alltså ha en förändring i sitt liv och ett byte i sin karriär. Det skulle Hodkinson och Sparkes (1997) kalla för en brytpunkt där en förändring i Elvis liv sker på grund av att han vill byta riktning i sin karriär. Anledningen till förändringen blir här främst självinitierad där han beskriver att han själv vill byta riktning i sitt liv men också strukturell där han väljer utbildningen för att den ligger nära hans hemstad och för att utbildningen är bred och kan kopplas till många arbeten.

Detta kan också kopplas till vad Hällsten (2010) för fram i sin forskning om att individer från studieovana hem vågar riskera mer av sin ekonomi när de kommer till att börja studera på högskola och de som kommer från studieovana hem brukar välja en institution som är nära sina föräldrars hem, vilket hade en betydelse för Elvis också. Likaså blir socialt kapital som Broady (1998) beskriver en viktig del för att han valde den utbildning han gjorde. Att ha de rätta kompisarna kan bli avgörande för att veta vilken utbildning man ska välja på högskolan, så även om föräldrarna inte har kunskaper om vilken utbildning man kan gå kan vänner vara med och hjälpa till att hitta en högskoleutbildning. Vänner och studievägledare är en del av Elvis sociala kapital och han berättar hur det var hans vänner och studievägledare som hjälpt han att hitta den utbildning han sedan valde att studera, på så vis kunde han få hjälp och stöd hur han skulle gå till väga och hitta en utbildning som var bra för arbetsmarknaden.

En intervjuperson som skiljer sig i utbildningsval är Albin. Han berättar hur han valde att läsa en till utbildning efter han avslutat sin första utbildning. Han kände att de inte räckte med en utbildning för att vara tillräckligt konkurrenskraftig på arbetsmarknaden.

“Ekonomiprogrammet valde jag eftersom jag redan hade pluggat något som jag tyckte var kul och nu ville ha en lite stabilare utbildning i mitt CV. Dessutom hade min syster pluggat civilekonom och rekommenderade programmet. När man skulle välja första gången så var det en djungel helt ärligt, mina föräldrar hade inte särskilt bra koll och endast min syrra som visste lite så man fick läsa sig fram till vad man trodde skulle passa.” (Albin)

Intressant här är att tidigare forskning från Amerika visar på att studenter som har föräldrar med hög utbildningsnivå tenderar att välja studieområde inom teknik, vetenskap, ingenjör eller ekonomi medan studenter som har föräldrar med låg utbildningsnivå tenderar att välja ämnen inom samhällsvetenskap, juridik och företag (Macmasters, 2019). Att Albin läste sig till vad han trodde skulle passa honom kan vi också koppla till han här kategoriserar sig inom ett studieområde (Jenkins, 2008). Han blev tvungen att i stort sett på egen hand lista ut vilken utbildning som skulle passa honom och som han troligen skulle tycka var intressant på så vis kategoriserar han sig mellan olika utbildningar han passar på och inte passar på. På det viset kunde han avgöra genom enskild läsning vilken utbildning han ville studera. Identifikationen blir här något som blir avgörande för vad Albin väljer då Jenkins (2008) förklarar att vad någon identifieras sig med kan ha stor inverkan på valen man gör i sitt liv, därför kunde Albin välja en utbildning som passar honom utefter hans egna förväntningar och idéer om sig själv.

Genom att Albin studerar sin andra utbildning kan vi också koppla det till att han höjer sitt kulturella kapital eftersom de symboliska tillgångarna lagras i form av olika examen och titlar till exempel (Broady 1998). Vidare förklarar han att i utbildning handlar det kulturella kapitalet exempelvis om olika färdigheter som att uttrycka sig i tal och skrift, vara van vid litteratur eller examina från skolor med hög status. Sätt att tänka, tala, skriva och röra sig är exempel på olika typer av kulturellt kapital en person kan ha som Albin har erhållit genom sina utbildningar (Broady 1998). Albin förklarar hur han inte nöjde sig med sin tidigare utbildning utan ville ha någon stabilare utbildning vilket kan kopplas till att han vill höja sin kulturella status och få ett jobb som har mer legitim status på arbetsmarknaden och som inte bara han tycker är kul. Därför kan hans val att börja studera till ekonom ses som ett försök att höja sina kulturella färdigheter och lära sig mer, som gör att han kan höja sitt CV som han beskriver det.

6.3.2 Svårt att hitta rätt

Anna var en intervjupersonerna som hade det svårt med att hitta rätt utbildning, intervjupersonen fick pröva sig fram tills hon hittade rätt utbildning. För henne var det hennes pappa som gjort sig delaktig i hennes beslut, hon berättar:

“På ett sätt hjälpte min pappa mig med att välja rätt utbildning, men samtidigt så brydde han sig inte så mycket om vad jag tycker är roligt. Han ville att jag skulle plugga till systemutvecklare och just under den tiden hade jag svårt att bestämma mig för vad jag skulle vilja jobba med i framtiden så jag lyssnade på honom och sökte det. Två år in i programmet kände jag att de är inget för mig, jag hoppade av och började jobba på en skola. Utav de jobbet fick jag massa glädje och kände att detta är något jag vill jobba med i framtiden. Så jag tror att min pappa ville att ja skulle bli systemutvecklare för de låter bra... haha och för han själv hade velat ha ett sådant jobb.” (Anna)

Även om Annas pappa själv inte studerade på högskola påverkade han henne att söka till en viss typ av program på universitet. Identifikationen som Jenkins (2008) förklarar blir här en viktig del. Anna sökte en utbildning främst på grund av hennes pappas val där han ville att Anna skulle studera där, dock så kände Anna att hon inte passade in på den utbildningen vilket gjorde att hon bestämde sig för att hoppa av. Att hon kände att hon inte passade in på utbildningen kan till stor del bero på att hon inte kunde identifiera sig med den utbildningen och därför inte tyckte om den. Jenkins (2008) förklarar hur identifikationen och vem vi identifierar oss som kan ha stor inverkan på våra handlingar i olika situationer och Anna kan ha slutat sin utbildning på grund av att hon inte kunde identifiera sig inom systemutveckling och kände att hennes sätt att vara på inte stämmer överens med utbildningens olika krav och uppgifter. Men å andra sidan hamnade Anna i en handlinggorisont där hon blev påverkad av sin pappa att söka sig till en viss typ av utbildning, denna brytpunkt kallas påtvingad. Hennes val att söka sig till den utbildningen påverkas av externa händelser där hon blev uppmanad att söka sig till ett visst program. Men när hon sedan började jobba inom skola märkte hon att detta var mer rätt för henne. Som Jenkins (2008) förklarar behöver man skapa likheter med andra där värderingar och personligheter anses vara samma för att kategorisera sig och placera sig

själv. Genom att arbeta i skola kunde Anna kategorisera och identifiera sig och hitta rätt utbildningsval som passade henne och där hon lätt kunde passa in och trivdes på.

6.3.3 Väljer en utbildning av intresse

Intervjupersonen vi döpt till Lasse förklarar att han valde sin utbildning för att han trodde att det skulle bli rolig och intressant. Han förklarar hur han alltid sett sig som bra på idrott och han har alltid varit intresserad av det, vilket gjorde att hans utbildningsval blev enkelt och därmed sökte sig till idrott vetenskapsprogrammet.

“Jag har alltid varit intresserad av idrott så då tänkte jag att jag kan göra något med det, jag har alltid haft det ganska lätt med att träna och springa o såna saker som vissa kan tycka är väldigt jobbigt. Jag har också stora intressen för basket och att gymma. Och på gymnasiet cyklade jag väldigt mycket mountainbike. Så när jag såg idrotts vetarprogrammet så verkade det väldigt kul och något som jag trodde skulle passa mig. Att läsa om idrottsaker varje dag verkade gött ändå”. (Lasse)

Lasse förklarar i citatet att hans genuina intresse för idrott och sport gjorde att han valde som han gjorde inför eftergymnasiala studier, han förklarar hur han tror programmet är något som kommer att passa honom bra då han har en hel del förförståelse om idrott och hälsa redan innan han börjar studera. Han säger också hur han väljer detta program för det verkar roligt. Nieuwenhuis m.fl. (2019) skriver hur identitetsfaktorer alltså vad man är intresserad av är en viktig del av varför man väljer att gå en viss utbildning. Detta var en av de största orsakerna till att Lasse valde sin utbildning. Det kan kopplas till Jenkins (2008) och hans begrepp identifikation där Lasse och hans omgivning skapat en uppfattning av honom och kategoriserar honom som en person som är bra på sport och idrott och därför blev han intresserad av sin utbildning på grund av att han identifierar sig med sin utbildning. Det är mycket möjligt att de personer som går idrottsprogram är personer som kategoriserats som idrottspersoner och därför blir dessa val för dem enkelt då de lätt passar in där. På liknande sätt kan de vara på andra utbildningar i Sverige, att personer tycker att de passar in olika mycket på sina utbildningar beroende på vad de identifierar sig som.

7. Diskussion

Under detta stycke diskuterar vi studiens resultat kopplat till tidigare forskning samt kritiskt granskar det metodologiska avsnittet.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att öka förståelsen för hur val till eftergymnasial utbildning görs av studenter från studieovana hem, detta för att få en uppfattning om vad de grundar sina val på inför eftergymnasiala studier. Detta vill vi besvara genom följande frågeställningar:

- Hur påverkar studenters omgivning utifrån sin relation till sina föräldrar för att gå vidare med eftergymnasial utbildning?
- Hur identifierar studenterna från studieovana hem sig med olika utbildningar och hur kan det kopplas till deras val?

Utifrån den insamlade empirin och analysen fanns det flera faktorer som möjliggjorde men även begränsade studenterna från studieovana hem att söka sig till högre studier. Något som har möjliggjort och hjälpt Albin att söka sig till högre studier har varit föräldrarna, han berättade att de har varit närvarande vad gäller tidigare skolgång och alltid undrat hur det går med plagget. Sedan finns det studenter som har haft frånvarande föräldrar när de kommer till tidigare skolgång. Elvis är en utav de studenterna som inte haft de förutsättningar som Albin att kunna känna att föräldrarna är närvarande och stöttande i skolgången vilket kan ha begränsat honom med att få bättre betyg i gymnasiet och att kunna ha större möjligheter att söka sig till flera olika program som kräver högre antagningspoäng. Resultaten visade att det kan finnas lägre förväntningar på personer från studieovana hem i grundskolan och gymnasiet. Intervjupersonen Richard förklarade att han inte kände att han hade några förväntningar på sig att söka sig till högskola eller universitet från sina gymnasielärare och föräldrar. Han berättade att lärarna blev förvånade om han fick ett betyg över E. Andersson (2014) förklarar att ungdomar från studieovana hem har lägre krav på sig i grundskolan vilket gör att även deras betyg blir lägre. En koppling till detta dras till Mullen och A.Goyette (2019) som skriver att ungdomar från studieovana hem söker sig till utbildningar som kräver lägre intagningspoäng. Här kan vi se ett mönster där ungdomarna från studieovana hem har lägre förväntningar på sig

som resulterar i lägre betyg, detta kan vara en anledning till varför dessa ungdomar inte kan söka sig till program med högre intagningspoäng eller till universitet eller högskolan överlag eftersom förväntningarna är låga på dessa ungdomar. Dock har det inte framkommit om det är på grund av att de inte har tillräckligt höga betyg som de söker utbildning med lägre intagningspoäng eller vad det är för anledning. Croll och Attwood (2013) diskuterar hur personer från studieovana hem är underrepresenterade på högskola, därmed kan man tänka att det för både gymnasier och grundskolor kan vara viktigt att lyfta hur eftergymnasial utbildning är bra för att öka medvetenheten för de personer, där det kanske inte talas mycket om det hemma. Att därför göra högskola och universitet till en ännu större norm skulle alltså kunna vara viktigt för samhället om de vill öka representanter där. En annan tanke är att grundskolorna ska se över sina krav på ungdomarna och inte ha lägre förväntningar på vissa utan att man ska ställa krav även på de från studieovana hem och motivera dem till att få högre betyg.

Utifrån analysen och intervjupersonernas svar i denna studie går det tydligt att se hur arbetsmarknaden efter utbildningen har en stor inverkan på att man som student från studieovana hem väljer att studera en utbildning på högskola eller universitet. Både Melina och Albin nämner hur deras mål är att gå en utbildning som är bra för arbetsmarknaden och där det finns många möjligheter för jobb efteråt. Albin nämner även hur han vill stärka sitt CV med sin utbildning. Ma (2009) understryker vikten av att få ett jobb efter avslutad utbildning för personer från studieovana hem, eftersom de är beroende av en inkomst. Vad som dock är ett bra jobb på arbetsmarknaden är subjektivt och det kan finnas många uppfattningar om vilken utbildning som kan ge bäst möjligheter för jobb. Intervjupersonen Elvis hade redan ett jobb men valde att studera ändå för att få en ändring i sitt liv vilket skiljer sig från vad Ma (2009) skriver om i sin studie att personer från studieovana hem endast går en utbildning för att få jobb.

Både Elvis och Melina valde sina utbildningar på grund av vissa personliga skäl som exempelvis i Melinas fall att jobba med människor. Att alltså passa in på utbildningen och trivas på både utbildningen och jobb efter blev väldigt viktigt för deras val att studera på högskola. Även för Anna var det viktigt passa in på utbildningen och för Lasse var det endast hans intresse som avgjorde hans utbildningsval. Nieuwenhuis m.fl. (2019) skriver att passa in på en utbildning är viktigt för att kunna medverka där och att personer från studieovana hem oftast misslyckas med tester om hur väl man passar in på högskola vilket kan förklara hur

exempelvis Anna kände att hon inte passade in på sin utbildning hon först prövade. Hur man kategoriserar sig kan därför bli väldigt viktigt för eftergymnasiala studier och att ha självförtroendet att man klarar av utbildningen. Till exempel identifierade Lasse sig själv med att vara bra på idrott och därför uppskattade han sin utbildning. Att ha ett intresse för den utbildning man väljer och att ha rätt personlighet kan vara avgörande för personer från studieovana hem när de ska söka en eftergymnasial utbildning, har man inget genuint intresse så kan valet av vilken utbildning man ska välja bli väldigt svårt. För exempelvis Anna och Elvis var valet till högskolan svårt på grund av att de inte hade någon klar ide över deras intressen.

7.2 Metoddiskussion

Utifrån studiens syfte som var att skapa en förståelse till hur människor från studieovana hem gör sina val av utbildning, för att få en uppfattning om vad de grundar sina val på inför eftergymnasiala studier anser vi att en kvalitativ metod var ett bra val. Genom de semistrukturerade intervjuerna fick vi djupare förståelse för hur studenter från studieovana hem tänker när de ska söka de olika utbildningarna samt vad det är som gör att de vill studera på högskolan. Genom våra intervjuer har vi kunnat få djupgående svar inom de områdena vi vill och en känslomässig förståelse i och med våra interaktioner då vi kunde se ansiktsuttryck och se hur de svarar på frågorna. Bryman (2018) förklarar att en kvalitativ metod används för att kunna tolka och skapa förståelse för de som sägs, samt den innebörd och värderingar som finns i det som berättas.

Vi använde oss utav ett målstyrt urval eftersom vi endast ville intervjua studenter som har föräldrar utan eftergymnasial utbildning, vilket betyder att vi valde ut de intervjupersoner som var relevanta för vår egen studie. I början av vår studie var tanken att intervjua sex personer från studievana hem och sex personer från studieovana hem för att på så sätt kunna jämföra de olika svaren mellan varandra. Vi insåg efter ett tag att syftet med undersökningen inte blev som vi hade tänkt och fokuset hamnade på något annat vilket ledde till att vi tog bort våra intervjuer från de som kom från studievana hem och la till tre nya intervjuer med studenter från studieovana hem och fokuserade endast på dem. Något som vi tänkte på i efterhand var att det var bra att vi intervjuade både killar och tjejer så vi kunde få svar från olika perspektiv, dessutom hade vi inte några andra krav än att intervjupersonerna endast ska ha föräldrar utan eftergymnasial utbildning. Det hade varit intressant att intervjua fler än nio personer för att se ifall de finns andra anledningar och orsaker till att studenter från studieovana hem väljer att

studera på högskolan och ta reda på hur deras förutsättningar har sett ut samt varför de väljer just den utbildningen dem gör. Slutligen anser vi att vårt metodavsnitt är tydlig där vi har förklarat noggrant hur vi redogör för forskningsprocessen samt hur vi förhåller oss till de etiska principerna. Genom arbetet har vi varit objektiva och arbetat mycket med studiens trovärdighet och använt oss av citat i vår resultatdel för att tydliggöra vad som har sagts i intervjuerna. Men de som behöver lyftas är att dessa intervjupersoner talar för sig själva och har sina egna uppfattningar vilket betyder att det inte är säkert att resultaten blir densamma om man intervjuar andra intervjupersoner.

8. Slutsats

En slutsats vi kan dra utifrån studien är att de som kommer från studieovana hem främst söker sig till utbildningar där det är tydligt vad man kan bli efter avklarad examen. Vi kan också dra en slutsats om att de förväntningar lärare och föräldrar har på barn i grundskolan och gymnasiet kan bli avgörande för framtida studier när det kommer till att söka till högskola och universitet. Det vi menar då är att det är viktigt att föräldrar och lärare på grundskolan och gymnasiet får barnen att vilja bli ännu bättre och ger dem rätt stöttning för att hela tiden utvecklas och utmanas till att få högre betyg. Men även att de uppmanar eleverna om att vidareutbilda sig. Ju fler studenter från studieovana hem som medverkar på högskolan, desto färre barn kommer växa upp i studieovana hem i framtiden. På lång sikt kan den sociala snedrekryteringen minska och förhoppningsvis föds fler barn in i studieovana hem och ökar sina chanser till att få en välutbildad karriär. Ytterligare något som var en viktig faktor till att studenterna i studien studerade på högskola vara att kunna identifiera sig med sin utbildning, där man både kunde trivas och ha en bra chans på arbetsmarknaden. Att avslutad utbildning genererar ett jobb som man vill ha i framtiden är viktigt för intervjupersonerna när de valde sin utbildning, samt att de kunde identifiera sig inom den. Majoriteten av studenternas föräldrar visade sig ha en bidragande roll i valet att söka sig till högre studier bland , då de argumenterat att en utbildning underlättar ens arbetskarriär i framtiden. Slutligen anser vi att den kunskap som kommit fram genom denna studie blir intressant för rekryteringen till högskolor och universitet då den ger en djupare förståelse för anledningen till att förstå vad som möjliggör eller begränsar studenter från studieovana hem till högre studier samt hur de identifierar sig med de olika utbildningarna. Detta kan vara värdefull kunskap inför framtida studier för att minska snedrekryteringen.

9. Vidare forskning

Vidare forskning kan titta närmare på de personer som kommer från studieovana hem och hur deras omgivning ser ut. Vad är det som gör att fler personer från studieovana hem är mer representativa i högskolan och universitet, i jämförelse med personer från studieovana hem. Likaså kan vidare forskning jämföra vad de som kommer från studieovana hem tänker om att studera på högskola, på så vis kan man få fram viktiga skillnader mellan personer som kommer

från studievana hem och studenter som kommer från studieovana hem. Då kan fler slutsatser om varför studenter från studieovana hem är underrepresenterade på högskola upptäckas genom att se skillnader mellan grupperna. Viktiga skillnader att upptäcka skulle i så fall kunna vara att se om studenterna från studievana hem också har svårt att välja vilket program det ska gå och i hur stor utsträckning de får hjälp av sina föräldrar att kunna gå högskoleutbildning jämfört med studenter från studieovana hem som undersökts. På så sätt skulle studenter från studievana hem kunna ha andra förutsättningar inför högre studier eller samma. Jämförelser skulle också kunna dras utifrån vilka program studenter från de olika grupperna medverkar på i högskola och hur förberedda de är inför sina respektive utbildningar. Slutligen skulle man kunna kolla vilken roll SYO- konsulenter har och hur de motiverar studenterna utifrån sin roll att söka sig till högskolestudier.

Referenslista

Altmejd, Adam; Fernandez, Andres- Barrios; Drlje, Marin; Goodman, Jochua; Hurwitz, Michael; Kovac, Dejan; Mulhern, Christine; Neilson, Christopher & Smith, Jonathan. 2021. O brother, where start thou? Sibling spillovers on college and major choice in four countries. *Oxford University Press*. 1831–1886. doi:10.1093/qje/qjab006.

Anastasiadou, Fotini; Kyridis, Argyris; Tourtouras D, Christos; Zagkos, Christos & Pehlivanos, Eleni. (2021). Socioeconomic profile and study choice. The case of university students in Greece. *Academia: a Publication of the higher education policy network*. 4-18. <https://pasithee.library.upatras.gr/academia/article/view/3595/3654>

Andersson Varga, P. (2014). Skrivundervisning i gymnasieskolan: svenskämnets roll i den sociala reproduktionen. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/37061/1/gupea_2077_37061_1.pdf [2020-11-09].

Broadly, Donald. (1998). Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg. Uppsala: Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, ILU, Univ

Bryman, Alan. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Malmö: Liber Ekonomi

Croll, Paul & Attwood, Gaynor. (2013). PARTICIPATION IN HIGHER EDUCATION: ASPIRATIONS, ATTAINMENT AND SOCIAL BACKGROUND. *British Journal of Educational Studies* 61 (2): 187-202. <https://www.jstor.org/stable/43896152>

Engdahl, Oskar & Larsson Bengt. (2019). *Sociologiska Perspektiv: Grundläggande begrepp och teorier*. 2:9. uppl. Lund. Studentlitteratur AB.

Erikson, Robert & Jonsson, O Jan. (1993). *Ursprung och utbildning- social snedrekrytering till högre studier*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Evertsson, M. & Magnusson, C. (red.) (2014). *Ojämlighetens dimensioner: uppväxtvillkor, arbete och hälsa i Sverige*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Folkhälsomyndigheten. (2020). *På väg mot en god och jämlik hälsa: Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/bd19f6bb308043ed9da8dffffcb3a5e67/stodstruktur-god-jamlik-halsa.pdf> hämtades 2021-11-22

Friedman, Sam & Laurison, Daniel. (2019). *The class ciling: why it pays to be privileged*. Chicago. Policy press.

Hodkinson, Phil & Sparkes, Andrew C (1997). Careership: A Sociological Theory of Career Decision Making. *British Journal of Sociology of Education* 18 (1): 29-44.

Humburg, Martin. 2014. Personality and field of study choice in university. *Education Economics* 25 (4) : 366-378.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09645292.2017.1282426>

Hällsten, Martin. (2010). The structure of educational decision making and consequences for inequality: A Swedish test case. *American Journal of Sociology*, 116 (3): 806-854.

DOI:10.1086/655751

Jenkins, Richard. (2008). *Social identity*. 3. uppl. London och new york. Routledge.

Keijer G. Micha. (2021). Effects of social economic status and parenting values on adolescents' expected field of study. *Humanities and social sciences communications*. s. 1-11. <https://www.nature.com/articles/s41599-021-00992-7.pdf>

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2012). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 uppl. Lund. Studentlitteratur.

Ma, Yingyi. 2009. Family Socioeconomic Status, Parental Involvement, and College Major Choices—Gender, Race/Ethnic, And Nativity Patter. *Sociological Perspectives* (52) 2: 211–231. <https://journals-sagepub-com.proxy.lnu.se/doi/pdf/10.1525/sop.2009.52.2.211>

Mangan, Jean; Hughes, Amanda; Davies, Peter & Slack, Kim. (2010). Fair access, achievement and geography: explaining the association between social class and students' choice of university. *Studies in Higher Education*. 35(3): 335-350. <https://doi.org/10.1080/03075070903131610>

McMaster, Codiroli, Natasha. (2019). What role do students' enjoyment and perception of ability play in social disparities in subject choices at university? *British Journal of Sociology of Education*, 40:3, 357-377. <https://doi.org/10.1080/01425692.2018.1541311>

Menon, Eliophotou Maria; Saiti, Anna & Socratous, Michalis. (2006). Rationality, information search and choice in higher education: evidence from Greece. *High educ* 54: 705-721. <https://journals-sagepub-com.proxy.lnu.se/doi/pdf/10.1177/1368430219829824>

Mullen, L Ann & Goyette, A Kimberly. (2019). Aiming high: social and academic correlates of applying to and attending 'reach' universities. *British Journal of Sociology of Education* 40 (8): 1072-1089. <https://doi.org/10.1080/01425692.2019.1647090>

Munisamy, Susila; Mohd Jaafar, Noor Ismawati & Nagaraj, Shyamala. (2013). Does Reputation Matter? Case Study of Undergraduate Choice at a Premier University. *Asia-Pacific Edu Res* 23 (3): 451-462. DOI 10.1007/s40299-013-0120-y

Nieuwenhuis, Marlon; Manstead, S.R. Antony & Easterbrook. J Matthew. (2019). Accounting for unequal access to higher education: The role of social identity factors. *Group Processes & Intergroup Relations* 22 (3): 371-389. <https://journals-sagepub-com.proxy.lnu.se/doi/pdf/10.1177/1368430219829824>

Nyborg, Karine. 2018. Social norms and the environment. *Annual Review of Resource economics*. 405-423. <https://doi-org.proxy.lnu.se/10.1146/annurev-resource-100517-023232>

Raam, O. (2003). Familiebakgrunn, oppvekstmiljø og utdanningskarrierer. I Raabe, M. (red). *Utdanning: ressurser, rekruttering og resultater*. Oslo: Statistisk sentralbyrå, ss. 113-133.

Rennstam, Jens & Wästerfors David. (2018). *Från Stoff till studie: Om Analysarbete i Kvalitativ Forskning*. Lund. Studentlitteratur.

Smitina, Agita. 2010. The link between vocational identity, study choice motivation and satisfaction with studies. *ScienceDirect* Vol 5: 1140-1145. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042810016241>

Statistiska centralbyrån. (2016). *Hög utbildning går i arv*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2016/Hog-utbildning-gar-i-arv/> hämtades 2021-11-22.

Statistiska centralbyrån. (2018). *Universitet och högskolor Högskolenybörjare 2017/18 och doktorandnybörjare 2016/17 efter föräldrarnas utbildningsnivå*. https://www.scb.se/contentassets/b42fbabaf5554c7eb55a2cf558cac80f/uf0212_2017118_sm_uf20sm1803.pdf hämtades 2022-03-19

Universitetskanslersämbetet. (2018). *Förkunskaper, social bakgrund och rekrytering till högskolan*. <https://www.uka.se/download/18.2158bbb51621ecd5a963850/1522142679612/statistisk-analys-2018-03-27-forkunskaper-social-bakgrund-och-rekrytering-till-hogskolan.pdf> hämtades 2021-11-23

Universitets- och högskolerådet. (2017). *Utbildning går i arv: Inställnings till högre utbildning bland svenska folket*. [Utbildning går i arv \(uhr.se\)](http://uhr.se) Hämtades 2021-11-22.

Von Otter, C. (2013). Family resources and mid-life level of education: a longitudinal study of the mediating influence of childhood parental involvement. *British Educational Research Journal*. 40(3) s. 555-575. <https://doi-org.proxy.lnu.se/10.1002/berj.3111>

Bilaga 1

Hej!

Vi heter Johan Münch och Ellis Culum och läser sista terminen på Sociologiprogrammet i Växjö. Nu är det dags för oss att skriva vårt examensarbete. Med vår uppsats vill vi få en djupare förståelse kring hur den sociala bakgrunden är kopplad till studieval på universitet och högskola. Eftersom du är en student som är aktiv på högskola eller universitet vänder vi oss till dig.

För att belysa vår forskningsfråga kommer vi genomföra intervjuer med studenter som kommer från studieovana hem vilket betyder att ens föräldrar inte studerat på högskola. För att kunna bearbeta materialet kommer intervjuerna att spelas in. Undersökningen är helt anonym och materialet kommer att förstöras när uppsatsen är färdig.

Vi kommer att förhålla oss till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket betyder att deltagandet är helt frivilligt och kan avbrytas från er sida när som helst ni önskar. Materialet som samlas in kommer också användas på ett konfidentiellt och ansvarsfullt sätt.

Hoppas du vill vara med! Tack på förhand för din medverkan!

Med vänlig hälsning

Johan Münch och Ellis Culum

Tel. xxxx- xxxxx

Mail xxxxx

Bilaga 2

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrund

1. Hur gammal är du och vilket program läser du?
2. Vad gick du för program på gymnasiet och hur skulle du beskriva dina betyg?
3. Har din familj funnits där för dig när det kommer till skolgången? tex. brytt sig om dina betyg och läxor, fått dig att inse att det är viktigt med skola och eventuellt högskola i framtiden?
4. Skulle du säga att du har haft samma förutsättningar som alla andra barn när det kommer till tidigare skolgång?
 - Vad hade du för förväntningar från lärare och föräldrar när det kommer till tidigare skolgång?

Utbildning

5. Hur tänkte du när du valde program?
 - Hur var det att välja?
 - Hjälpte någon dig?
 - Varför den utbildningen?
6. Vad vill du åstadkomma med din utbildning?
7. Var den utbildningen ditt förstahandsval eller skulle du vilja läsa något annat om du fick chansen?
8. Hur kom du fram till att du ville studera på högskola?
 - Vilka orsaker?
 - Föräldrarnas inställning?

Arbetsmarknad

9. Hur ser du på dina chanser på arbetsmarknaden efter avklarad utbildning?
10. Hur tror du att din utbildning kommer hjälpa dig i framtiden?

11. Vad är dina mål efter avslutad utbildning?

Avslutande kommentarer

12. Nu i efterhand känner du att dina föräldrars utbildningsnivå har påverkat dina tidigare och framtida studier?

13. Vad ser du som de största utmaningarna med att studera på högskola eller universitet?